

Paddestoelen (onder ps. Ton Ven)

F. Bordewijk

bron

Ton Ven, *Paddestoelen*. G. Vormer, 's-Gravenhage 1916

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/bord001padd01_01/colofon.php

© 2017 dbnl / erven F. Bordewijk

Aan mijn Vrouw.

Sonnetten.

Zwaarmoedigheid.

Soms ben ik zoo ontzettend afgemat
als wie, in de oneindigheid verloren,
voorvoelt dat hij, der grauwe dagen zat,
de wereld dra niet meer zal toebehooren.

Soms is het mij, als werd het witte blad
door *mijn* hand nooit beschreven, - of de voren
van *mijn* hand nimmer hebben graan gehad, -
soms is het mij, als werd ik doodgeboren.

Met een verglazend oog bekijk ik dan
den malschen biefstuk op mijn middagtafel,
de panatella in 't sigarenkisje.

Maar mijn geweten roept: Ben jij een man?
Jou dooie diender met je dooie wafel,
je lijkt (pot-hier-en-daar) een steenkoud vischje!

Vuurdood.

Ik had een vriend met blonden geitebaard,
een bosje stroo, dat neerhing van zijn kin.
Hield ik een lucifer uit speelschen aard
daaronder, - poef! dan vloog de vlam erin.

Een zuil van vuur, - wat rook, niet noemenswaard, -
weg was de baard! - Mijn vriend, bedroefd van zin,
keek op zijn neus. Geen haartje was gespaard.
Hij vond mijn speelschheid dan ook doorgaans min.

Zoo schiet vaak in den ernst van mijn gedicht
opeens de lucifer van mijn critiek.
Een vlam! - En van het vers blijft enkel asch.

Mistroostig schud ik dan mijn flets gezicht,
en slenter met gezengde dichterwiek
naar buiten, neuriënd met droeve bas.

Buitenleven.

Aan Eduard, vriend van Ton.

Wat is de zomer goed! - De ranke ranken
om 't raam, en voor ons huis de wijde weiden,
die naar het hooggeleerde Leiden leiden.
O, laat ons God met stomme danke danken.

O, laat ons - twee veredeld-blanke blanken -
o, laat *hier* de eeuwigheid ons beiden beiden.
Laat ons tezamen onze strijden strijden,
maar nooit meer aan de speelhuisbanken banken.

Wat is het leven goed! - De dagen dagen
in vreugd. De nachtelijke manen manen
tot rust. Hier zal ons nooit een deeren deren.

Hier zullen ons geen steedsche plagen plagen.
Maar wij, we gaan ons nieuwe banen banen,
en tot de godheid vele keeren keeren.

Dissonant.

De herfstnacht was zóó zonder aardsch geluid
dat ik de witte sterren hoorde branden.
Mijn geest voer weg naar verre tooverlanden,
waarvan de wielewaal zijn klaagzang fluit.

Hoe sidderde mijn ziel toen als een bruid, -
hoe vouwden zich in deemoed toen mijn handen, -
hoe zetten mijn banale kamerwanden
tot een doorlichte kathedraal zich uit!

Een luid geschreeuw op straat van: 'Rammenas!'
doet mij de barre werkelijkheid ontwaren.
Mijn stemming knapt, - wijl van mijn lamp, die brandt,

een tochtvlaag knappen doet het lampeglas. -
'k Spring op, en vloek met fladderende haren:
'Tuig zijt ge, koopvolk van mijn vaderland!'

Schijn.

Ik houd van feestgedruisch, - van 't harde licht,
dat uit reflectors neerschiet in de zaal, -
van carnavalspret, en van dolle taal, -
van schaterlach op een vermoeid gezicht, -

van hen, die stil verbloeden aan de kwaal
huns harten, maar nog, wild omhoog gericht,
een walspas dansen, - van een lichaam, dicht
bedekt met wonden, die men achter praal

van 't feestkleed niet vermoedt. - Ik houd van schmink
op een verteerd gelaat, - van oogen, groot
van tranen, en van belladonna zwart, -

van koperen muziekdeun, en geklink
van glazen, dat het stille schreien doodt, -
van vreugde als het masker van de smart.

Balladen.

De afreis.

De jongeling, het flauw blauw oog
nu eens betraand en dan weer droog,
hing over de verschansing heen
met een gelaat, zoo strak als steen.

Sebastiaan, de flinke knaap,
ging handel drijven over zee;
zijn meisje mocht niet met hem mee,
moest eenzaam achterblijven, 't schaap!

Maar toch, het aardig kind op 't strand
was vol van frisschen moed. Haar hand
wuijde hem toe van tijd tot tijd,
en sterkte hem in zijn somberheid.

De wind blies reeds de zeilen bol
en witte wolken dreven aan.
Hij zag het slanke meisje staan,
en zijn nog jong gemoed schoot vol.

Daar klonk haar hartelijke stem;
het was een laatst vaarwel aan hem.
Een glas met melk hield zij omhoog,
waarlangs het volle zonlicht vloog.

‘Sebastiaan’, zoo riep zij uit,
‘op uw gezondheid leeg 'k dit glas.
O, denk aan mij bij elken pas, -
als stormwind door het touwwerk fluit,

of als de maan in tropennacht
u al haar zilver tegenlacht.
O, denk aan mij bij elken klop
uws harten op het ruime sop.

Sebastiaan, gij looze guit,
kijk niet teveel naar vrouweschoon,
streef geen gebruide maagdekoon,
en knijp geen zuidelijke kuit;

maar denk aan mij, o krullebol,
die sterk, betrouwbaar, liefdevol,
uw komst verbeid in schaamle cel;
Sebastiaan, het ga u wel!

Toen hief zij hoog het glas met melk,
dat fonkelde in het zonnelicht.
Er viel een schitterende schicht
in den met smaak geslepen kelk.

Daar pakte ook hem de geestdrift aan;
hij zag een kroes met klare staan;
hij greep dien ijlings bij een oor,
en schreeuwde: 'van de frissche, hoor!'

Ware ik een schilder van stavast,
ik bracht het stelletje op het doek, -
dien jongen man, zoo fier, zoo kloek, -
dat meisje, - een juweeltje was 't.

Maar toen de zon ter kimme zeeg,
lag zij, gelijk een helleveeg,
te tieren tot den Bouwheer:
'Verdraaid, 'k heb mond-en klauwzeer!'

De zingende kluizenaar.

‘Gij stille wouden, hoort dit somber klagan,
den doffen rouwzang over mijn beminde,
die tuchteloze vrouw, die voor mijn vragen
een doove is en voor mijn blik een blinde.

Haar haar glanst rossig als de vacht der vossen,
haar oogen lachen zwart als natte kersen,
haar boezem is als dubbele druiventrossen,
waaruit men dra den witten wijn zal persen.

Een Koningin, wier blik, bij het flaneeren
op straat, den man zoekt, - telkens weer een ander.
Zij mint ze alle', in mateloos begeeren:
het plebs, den adel, en den middenstander.

Een Magdalena zonder inkeer, boete,
of wroeging, sterk nog op haar levensstengel.
Het vuil doorwaadt zij met haar blanke voeten,
de hel betreedt zij met haar lach van engel.

O, wanhoop van mijn ziel, lust van mijn oogen,
o, vampyr van mijn bloed, zon van mijn zinnen,
mijn liefde alleen vond min noch mededoogen
bij u, - en toch, toch moet ik u beminnen!

Zoo zong een droeve kluzenaar
in 't bosch, al wel reeds vijftig jaar.
Hij had zich daar een hut gebouwd,
aan de natuur zijn leed vertrouwd,
de stad met haar geducht gerucht
voor eeuwiglijk ontvlucht.

En bij den glans van 't zonnelicht,
bij hagel, sneeuw, of bliksemschicht,
des nachts bij stillen sterrenglans
aan indigo-geverfden trans,
zong hij zijn somber klagend lied,
den tolk van zijn verdriet.

Eens kwam daar een oud vrouwtje aan,
gebogen, door de beukenlaan,
die rechtuit naar zijn woning liep,
asthmatisch, en met heesch gepiep
van adem in haar dorre borst,
en uitgeput van dorst.

‘Ach grijsaard, geef wat drinken mij;
ik kan niet meer,’ zoo snikte zij.
Hij bracht haar een glas water aan,
bleef naast het gulzig oudje staan,
keek vorschend in haar dood gelaat,
en langs haar ruggegraat.

‘Ha, vrouwtje, ik herken u wel!
Hoe grillig is het noodlotspel!’
dus riep hij plotseling met schrik.
‘Gij zijt dezelfde, van wie ik
sinds vijftig jaar mijn liedje zing
als laatste Erinnerung.

Eens stiet ge mij meedoogenloos
van u. Ge waart destijds een roos,
in vuil en smurrie opgegroeid,
in giftig schoon omhooggebloeid.
De roos is lang reeds doodgegaan,
doch 't vuil kleeft haar nog aan.

Maar kom, dat doet er weinig toe.
Van mijn betoog is *dit* de clou:
Blijf hier, blijf eeuwig hier, bij hem,
wiens kluis een nieuw Jeruzalem
wordt door uw tegenwoordigheid!
Hij heeft u steeds verbeid.

Ik bied u al, wat ik bezit:
mijn tiental teenen, zwart als git,
mijn stulp, een leege offerbus,
een prachtig uitzicht, en een kus
driemaal per dag, mijn hart en hand,
mijn ziel en mijn verstand.'

Zoo sprak hij, vleierig en zoet.
De oude vrouw vond alles goed.
Ze at en dronk, ze lei zich dra
te slapen zonder boe of ba.
Het dorre lijf, in doodsche rust,
leek wrakhout aan de kust.

En toen de morgenzon verscheen,
sloop stil de kluizenaar weer heen
naar het ontwakend woudkabaal,
spoot schuins omlaag een tranenstraal,
keek in het rozige verschiet,
en zong zijn somber lied:

‘Ontroerde wouden, hoort mijn eenzaam klagen,
verneemt het lijklied over mijn beminde,
de oude vrouw, die destijds voor mijn vragen
een doove was, en voor mijn blik een blinde.

Voor 't eerst vertoefden we tezamen onder
één dak, - natuurlijk verre van elkander.
Angst woog op mij gelijk een achttienponder,
en, hoe ik perste, er kwam geen waterlander.

Nu komt het eindelijk los, - nu kan 'k beweenen
wat rest van die ééns vorstelijke schoonheid.
Toen zij te bed ging, zag ik horrelteenen;
't is alles armoe, wat zij thans ten toon spreidt.

Waar eens een ronde wang was, blikte een holte
u aan. Twee rijen lange, gele latten
staan in haar mond. Nog zwijg ik van de volte
van sproeten, en de dichtgezaaide wratten.

Wat moet ik met het oude mensch beginnen?
Mijn handen jeuken om haar af te ranselen.
Maar wacht! iets beters schiet me daar te binnen:
ik ga haar in de naaste stad verkwanselen.'

Bespiegelingen.

Dichterschap.

Wat is een dichter? - Een onttroonde vorst,
wiens hand verkeerd staat in het stoffijk leven, -
een goudzoeker met rusteloozen dorst
naar erts, dat hem geen aardsche mijn kan geven, -
een kind, dat naar de verre sterren grijpt,
en schreit, omdat het die niet mag bereiken, -
een kind, dat in de rosse kaarsvlam knijpt,
zich deerlijk brandt, dan huilt, dan boos gaat kijken,
en eindlijk licht, - een schepsel, dat nooit leert,
geen voordeel heeft van droevige ervaring,

de wereldorde onderstboven keert,
een karper ziet in een gewonen haring, -
een, die niet past in uw modern vertrek,
maar met een ziel, die juicht om al het schoone, -
een harlekijn, die neervalt van gebrek,
maar schatert, om zijn zwakte niet te toonen, -
een eeuwig dolende Ahasverus,
gefolterd door zijn eigen idealen,
die op zijn bangen tocht den liefdekus
versmaadt, om een dwaallicht te achterhalen, -
een eenzaam reiziger in de woestijn,
wiens bloed van hitte koortst, tot wilde dromen
rondspoken in zijn afgejakkerd brein:
van koele waterbronnen, schaduwboomen, -
een, dien men uitlacht om zijn golvend haar,
omdat zijn stok wat dik, zijn hoed wat groot is, -
een, dien men huldigt op zijn vijftigst jaar,

als lang reeds alle schoonheid in hem dood is, -
een stumper, een verstooteling, - een held,
wiens tranen langzaam in den schemer vlieten, -
een mensch, die u enthousiast vertelt
van al, wat hij toch nimmer mag genieten.

Een avond uit.

Vrouwtje, ga u gauw versieren
met een boa en een hoed.
Jongens, wij gaan kermis vieren.
Ha, hoe lustig klopt ons bloed.

Allen netjes in de kleeren
stappen wij ons huisje uit.
Met haar hoed vol gele veeren
lijkt Abigaïl een bruid.

't Krielt al in de straat van menschen;
maar het kermisveld ziet zwart.
Links en rechts hoort men verwenschen. -
Vol verwachting klopt ons hart.

Kindren, laat je niet verdringen,
stompt en trapt er maar op los!
Koos gapt stapels dure dingen,
en Johan een gouden 'bros'.

Flink zoo, jongens! In de drukte
slaat men snel een goeden slag.
Als het je vandaag niet lukte,
lukt het wis een andren dag.

Maar hier zijn we aangekomen
bij een schiettent van stavast.
Snel nu een geweer genomen,
stilgestaan en opgepast.

Pijpenschieten, jonge snaken,
eischt een geest, bedaard en kloek. -
Moogt ge eens uw vijand raken
in de pijpen van zijn broek.

Ziet die caroussels daar lonken
met hun licht! Stapt in dan, gauw! -
Ben ik soms geweldig dronken,
dan draai 'k óók zoo; is 't niet, vrouw?

Ginds kunt gij een koe bekijken
met drie horens. - Maar de baas
van dat wonderdier mag prijken
met een tweetal; dát staat dwaas!

Langs de glijbaan glijdt elk paartje
neder met een reuzenvaart. -
Maar wat gleeed *ik* met een vaartje
eer ik werd failliet verklaard.

Kom, we gaan! - Weg met die handen,
want mijn beurs is uitgeput.
Bovendien, je oogst maar schande
van dat jonge, domme grut.

Fie verloor reeds al haar rokken,
en de kleine Casimir
werd haast van elkaar getrokken.
't Is dan ook een herrie hier!

Ja, de kermis, beste vrienden,
is gelijk een glas Vermouth:
want den nasmaak zult ge vinden
meer in 't bitter, dan in 't zoet.

Elegie aan een oud echtpaar.

Wat slaapt ze zacht op 't blauwsatijnen kussen,
de oude vrouw in 't tachtigste jaar!
Ik zou de lieve ziel zoo gaarne kussen,
was ik niet bang voor 't stoppelharde haar,
dat als een kreupelbosch heur mond omwast,
en een sappeur van nijd zou doen verbleeken.
Geen mondkus dus, mijn jongen, opgepast!
Maar geef haar uit de verte een liefdeteecken.

Bezie haar eega, naast haar neergezonken,
den krassen negentig jaar ouden heer,
van port, van sherry en madeira dronken,
bedwelmd door whisky en nog zooveel meer.
De grijsaard mummelmondts zelfs in zijn slaap.
Hij lillebeent en handbeeft daarenboven.
Jou krasse, negentig jaar oude knaap,
toch min ik u; wilt gij dat wel gelooven?

Ei, zie die echtelieden vredig rusten
in 't zelfde ledikant. Dezelfde spreij
bedekt henbeiden. Zoete droomen kusten
hun oogen, want zij glimlachen zoo blij.
Die lach is op de modderschuit de vlag. -
Blijft lang gespaard voor mij, uw achter-kleinkind.
Laat ook voor mij de jongste levensdag
zijn aangebroken, wanneer u vriend Hein vindt.

Hoe lief van eenvoud is dat slapend vrouwtje!
Haar blank gebit rust kunstloos in haar schoot.
En dan haar man, dat oergezonde oudje, -
de drankblos kleurt zijn grauwe kaken rood.
Welk een geluk schonk mij de hemel in
die overgrootlui, beiden even baardig
aan mond en wang, aan strottenhoofd en kin. -
O, ouderdom, wat zijt gij eerbiedwaardig!

Een les in een theetuin.

Onlangs zag ik Eduard;
vroolijk popelde zijn hart,
en hij nam mij aanstonds mee
naar een geurig kopje thee.
Daar begon hij te verhalen
in van Alphen's ouden trant,
in den eenigszins banalen
preektoon van dien dooden klant.
Ik was dadelijk bereid
het verhaal hier in te sluiten;
echter, lezer, blijft het buiten
mijn responsabiliteit.

(Het woord is aan Eduard:)

Op een Zondagmiddag zaten
Pa en Ma en ik te praten
in een theetuin bij Den Haag,
waar wij allemaal zoo graag
op een mooien Zondag komen,
om in 't lommer van de boomen
met het zonnigste humeurtje
uit te rusten, en een pot
Beiersch bier, een zoet likeurtje,
of zoo iets te nemen, tot,
na een tijd te zijn gebleven,
wij ons weer naar huis begeven.

Opgeruimd, van zorg verlost,
op ons feestlijkst uitgedoscht,
spraken wij daar heel genoeglijk
over dingen, min belangrijk,
en natuurlijk zeer welvoeglijk.

Kortom, zooals God in Frankrijk
voelden wij ons daar tehuis.
Maar dat zou niet lang meer duren:
immers, onze bovenburen,
dat gevleugelde gespuis,
- ik bedoel alléén de vogels -*)
schieten soms met vreemde kogels.
Doorgaans overdag, des nachts
zelden, maar steeds onverwachts,
laten zij iets nederdalen
op uw keurige kleedij,
op uw jas, van smetten vrij,
op uw hoed of uw sandalen.
Die halfzachte projectielen,
wee, wanneer zij op u vielen!
Door een elk wordt gij bespot,
en luidkeels verwenscht ge uw lot. -

*) Eduard meent: niet de engelen. (*noot van Ton.*)

Onderwijl wij daar nu zaten
in dien tuin zoo zoet te praten,
viel iets uit het dichte lommer,
groen en geel als een komkommer,
dreigend als het scherpe mes
van thans wijlen Damocles,
naar omlaag: een heele groote
vogel had op ons geschoten.
Bijna spatte het op mij, -
maar wat werd ik eensklaps blij!
Want het viel, door Gods gena,
op den hoogen hoed van Pa.

‘Zie,’ - dus riep ik schetterend -
‘dit bewijst verpletterend,
dat de barremhartigheid
Onzen lieven Heer verblijdt.
Immers heb ik nog zooeven
gindsch oud wijf een cent gegeven.

Doch mijn ouwe heer bleef doof
voor 't gebedel van die sloof.
Daarom, mensch, werd hier vertoond,
hoe de Heer de deugd beloont.
Weg dus met de paganisten!
Voortaan ben ik weer een Christen!
Zoo riep ik met woest getier,
dronken van veel Beiersch bier. -
Maar mijn ouders werden beiden
sinds dat oogenblik tot heiden.

Landelijk lied.

O, hoe heerlijk is 't te droomen
bij den slootkant in het riet,
waar mijn oog ziet gaan en komen
pimpelmees en karekiet, -
waar de eend met luid gesnater
kwekt en kwettert in 't struweel,
en de koe met blij geklater
zich ontlast van haar teveel.

O, hoe heerlijk is 't te dichten
bij den slootkant in het riet.
Duizend lieflijke gezichten
neevlen uit den molenvliet.
Tweemaal duizend schapen grazen
weltevreden aan mijn zij.
Honderdduizend muggen azen
op mijn neus, kuit, nek en dij.

O, hoe heerlijk zijn mijn zangen
bij den slootkant in het riet.
Tranen druppelen langs mijn wangen,
tranen, die 'k uit vreugd vergiet.
'k Zit als in een bakkersoven.
Ach, wat is ons land toch fraai!
En die zomerzon daarboven
maakt, dat 'k in mijn zwembroek braai.

Ik geloof, er is niets schooner
dan een slootkant en wat riet.
Danken wij den Albeloener
daaglijks, in een simpel lied,
voor de kostelijke zaken,
kwistig om ons heen gespreid:
vee, een sloot, waar kikkers kwaken,
weide, boer en boerenmeid.

O, ik zou wel willen trouwen,
bij den slootkant in het riet,
met een van die jonge vrouwen
als men in de polders ziet:

blond en blank, met van de koffie
bruin gebit, en zacht als brij.
Ik ging wonen op een hoffie,
en ik week niet van haar zij.

Neen, o neen, ik zou gaan wonen,
bij den slootkant en het riet,
in een veld van Roomsche boonen,
bloemkool, rammenas of biet.
Heel den dag zou 'k blijven ploegen,
tot de zon in 't Westen bloost;
en tevreden zou ik zwoegen
voor mijn vrouw en voor mijn kroost.

Of ik molk de koeienuiers
bij den slootkant in het riet,
wijn mijn vrouw in schoone luiers
't zestal zuigelingen schiet.
Of ik zou blijmoedig zingen
van: 'Kom Siene, la me los!'
wijn mijn oudste lievelingen
luistren met verhoogden bos.

Ach, maar ach, dat zijn slechts droomen
bij den slootkant in het riet.
Als de stille nacht gaat komen,
en het zwerk van kleur verschiet,
fiets ik met weemoedig treuren
naar de stad toe, waar ik woon.
Heel den weg langs blijf ik neuren:
'Polderland, wat waart ge schoon!

Polderland, wat waart ge beeldrig
met uw slootkant en uw riet!
En wat overvloedig, weeldrig
groeit de jonge zuurkool niet
onder 't frissche eikenlommer,
waar de kip in kwinkeleert! -
Ach, de stadsmensch wordt steeds stommer,
daar hij 't landlijk schoon niet eert!'

Afscheid.

Mijn teedere Abigaïl,
die mij mijn bloeiend nakroost baarde,
- een achtal monsters zonder waarde -
in onze knusse duiventil,

het scheiden valt mij zwaar, - edoch
verzwakking in de beide beenen
roept mij naar beter oorden henen.
Voed *gij* ons kroost nu aan den trog

des aardschen levens. 'k Weet het wel,
die taak zal u niet maklijk vallen;
er zwellen nu reeds blauwe wallen
onder uw oogen, eens zoo hel.

Die taak is moeilijk, want dat acht-
tal kleine kleuters maakt licht hijbel.
Lees hun maar dikwijls uit den bijbel
een hoofdstuk voor: zooiets verzacht.

En voed hen op naar hun gebreken,
dan worden zij uw schoonste sier,
zoowel door goede menschen hier,
als God met minzaamheid bekeken. -

Margootje, de oudste, snoept en dieft.
Leer gij haar vragen: 'Zeg eens, moekje,
krijg ik een extra Zondagskoekje?
als 'k u tenminste niet ontrieft.'

Dat klinkt beschaafd. - Johan en Koos
slaan elk moment elkander neer.
Wijs hun gestadig op den Heer.
Die maakt zich immers ook nooit boos? -

Mathilde, zacht, gezeglijk meisje,
wordt echter met den dag koketter.
Kleed haar in lompen, Donnerwetter!
Dan zingt ze gauw een ander wijsje. -

Ons Willempje is veel te druk;
dat jong zit geen seconde stil.
Mep op zijn roze kinderbil
desnoods uw beide handen stuk. -

Sofietje met de zomersproet
is snibbig. Gaat ze weer aan 't kijven,
dan moet ge heusch niet achterblijven,
maar harder schreeuwen dan zij doet. -

De blonde Theo is te traag;
hij eet maar raak. Leer hem te vasten.
Het best voelt hij zich bij gepasten
arbeid en een steeds leege maag. -

En onze kleine Casimir
doet elken nacht wat in zijn bedje.
Geef dus geen druppel meer, geen spetje
te drinken aan dat lekker dier.

Tot slot dees raad: voor het geval
dat ge ook mocht in den hemel kommen,
vergeet dan niet uw hoed-met-blommen,
dat ik u gauw herkennen zal.